

તંત્રી લેખ

ઓપરેશન
સિંદૂર'ના
અમલ પહેલાં
શું થયું

તીનીદિલ્હી : રરમી એપ્રિલે પહેલગામ હુમલો થયો ત્યારે જ સરકારે નક્કી કરી નાખ્યું હતું કે, પાકિસ્તાન પર વળતો ધા કરવો. વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ પણ તરત જ નિવેદન આપ્યું હતું કે, આતંકવાદીઓને સજા મળીને જ રહેશે. રરમી એપ્રિલે નરેન્દ્ર મોદી સરક્ષણ મંત્રી રાજનાથસિંહ, એનએસએ અજિત ડોભાલ, સીડીએસ જનરલ અનિલ ચૌહાણને મળ્યા હતા. આ બેઠકમાં જ કાઉન્ટર એટેન્કની સ્ટ્રેટજી બનાવવાનું નક્કી થયું હતું. આ પ્રકારની બેઠક આ મહિનાની ત્રીજી તારીખે પણ યોજાઈ હતી. ત્યારે નક્કી થયું હતું કે, આતંકવાદીના કેમ્પોનો સફાયો કરવો અને એ માટે અસિફારીઓની પાસ ટીમ બનાવવામાં આવી હતી. આ ટીમને અસિફારી બ્લોકમાં જ રાખીને કોઈને પણ બહાર જવાની કે બીજા કોઈનો સંપર્ક કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી નહોતી. પાંચમી તારીખે અજિત ડોભાલે સંપૂર્ણ ઓપરેશનનો પ્લાન વડાપ્રધાનને મંજૂરી માટે આપ્યો હતો. જાણીતા બલુચી લેખકે દિલ્હીમાં બલુચીસ્તાનની એમ્બેસી ખોલવાની પરવાનગી માંગી ભારતે પાકિસ્તાન પર કરેલા હુમલા પછી બલુચીસ્તાનની સ્વતંત્રતા માગતા કાર્યકરો પણ આનંદીત થઈ ગયા છે. જાણીતા બલુચ લેખક અને કાર્યકર્તા મીર ચાર બલુચે સ્વતંત્ર બલુચીસ્તાનની જાહેરાત કરી દીધી છે અને ભારત સરકાર પાસે દિલ્હીમાં બલુચ એમ્બેસી ખોલવાની પરવાનગી માંગી છે. બલુચ પ્રજા પર થતા અત્યાચારો બાબતે મીર ચાર બલુચ ઉમેશા ખોલતા રહ્યા છે. મીર ચાર બલુચે સોશયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ એક્સ પર આ બાબતની ઘણી પોસ્ટો મૂકી છે. એમણે યુએનને વિનંતી કરી છે કે, બલુચીસ્તાનમાં પીસ કીપીંગ ફોર્સ મોકલવામાં આવે. પાકિસ્તાનના સૈન્યને બલુચીસ્તાન છોડવાનો હુકમ કરવામાં આવે. મીર ચાર બલુચની વાત પરથી લાગે છે કે, બલુચ સ્વતંત્રતા સૈનીકો ભારત - પાકિસ્તાન યુદ્ધમાં ભારતની તરફેણમાં છે. ભારતે પાકિસ્તાન પર હુમલો કર્યો એના બીજા દિવસે જ બલુચ સ્વતંત્રતા સૈનીકોએ પાકિસ્તાનના ગેસ ક્ષેત્રો પર હુમલો કર્યો હતો. 'ઓપરેશન સિંદુર' બાબતે યુએઈની પ્રતિક્રિયા, આરબ દેશનું મીડિયા શું કહે છે છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી ભારતના સંયુક્ત આરબ અમિરાત (યુએઈ) સાથે સંબંધો ઘણા સુધર્ધા છે. ભારતએ પાકિસ્તાન પર કરેલા વળતો હુમલા પછી યુએઈનું સ્ટેન્ડ તટસ્થ રહ્યું છે. યુએઈના વિદેશ મંત્રાલય તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલા નિવેદનમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, યુએઈના પ્રમુખ તેમ જ વિદેશ મંત્રાલયના સચીવે ભારત - પાકિસ્તાનને શાંતિ જાળવવા કહ્યું છે. પાકિસ્તાનના સત્તાવિશેષો એમ માનતા હતા કે યુએઈ ખુલ્લેઆમ પાકિસ્તાનને ટેકો આપશે. ભૂતકાળમાં ભારત પર દબાણ લાવવા માટે તમામ મુસ્લિમ દેશો પાકિસ્તાનને ટેકો આપતા હતા. યુએઈના પ્રમુખ ઉપરાંત ત્યાના મીડિયાએ પણ આ વખતે તટસ્થ સ્ટેન્ડ લીધું છે. ત્યાના સૌથી મોટા અખબાર ખલીજ ટાઈમ્સના અહેવાલો પણ તટસ્થ હોય છે. ખલીજ ટાઈમ્સે પાકિસ્તાનનો પક્ષ લીધો નથી અને ફક્ત હકીકતોનું જ વર્ણન કર્યું છે. બાબરીના પૂર્વ પક્ષકારે પણ 'ઓપરેશન સિંદુર'ને વખાણ્યું 'ઓપરેશન સિંદુર' પછી સેના અને સરકારને જે અગિનંદન મળ્યા 'એમ' અયોધ્યાના સાધુ -સંતો ઉપરાંત બાબરી મસ્જિદના પક્ષકાર રહેલા ઈકબાલ અંસારીનો સમાવેશ પણ થાય છે.

-દિલીપ નાનજીભાઈ પટેલ

માનસિક આઘાતમાંથી બહાર આવવું અઘરું નથી:તમે કેટલા ઊંડા આઘાતમાં છો તે આધાર રીતે જાણો; ઘરે જ 'સેલ્ફ હાયગ્નોસિસ થેરાપી' તમને સારવારના મોંઘા ખર્ચથી બચાવશે

પ્રશ્ન- હું ૩૮ વર્ષનો છું અને દેહરાદૂન રહું છું. જ્યારે હું ૧૪ વર્ષનો હતો, ત્યારે એક વાર અમે રાત્રે ઘરની છત પર ઊભા હતા. પછી નીચેથી ગોળીબારનો અવાજ આવ્યો. મારી બહેન, જે તે સમયે ૧૯ વર્ષની હતી, નીચે જોવા લાગી. પછી ગોળીઓના કેટલાક છરા તેની આંખોમાં વાગ્યા. તેની આંખોની રોશની ઝાંખી પડતી ગઈ. અમારી બધી બચત અને પરિવારની શાંતિ અને ખુશી દીદીની સારવાર કરાવવામાં ખર્ચાઈ ગઈ. નીચે જે લોકો વચ્ચે જે ગોળીબાર થયો તે કદાચ બે ગેંગ વચ્ચેની લડાઈ હતી, જેની સાથે મારા પરિવાર અને બહેનને કોઈ લેવાદેવા નહોતી. પણ અમારે તેની કિંમત ચૂકવી. તે ઘટનાના આટલા વર્ષો પછી પણ, મારા મનમાં બંદૂક, ગોળીઓ કે કોઈપણ પ્રકારની હિંસા અંગે હજી પણ એક આઘાત ધર કરી ગયો છે. આજે પણ મને ઘણીવાર તે રાતના સપના આવે છે જ્યારે દીદીને ગોળી વાગી હતી હતી. જો હું ફિલ્મમાં ગોળી ચાલતી જોઉં તો પણ મને ડર લાગે છે. પહેલગામ જેવી હિંસાના સમાચાર મારા આઘાતને વધુ ઉત્તેજિત કરે છે. ૨૮ વર્ષની ઉંમરે, મેં થોડો સમય ઉપચાર પણ લીધો. ડોક્ટરે કહ્યું કે તું PTSD થી પીડાઈ રહ્યો છે. ઉપચાર ખૂબ ખર્ચાળ છે. હું નિયમિત ઉપચારનો ખર્ચ ઉઠાવી શકતો નથી. મારે શું કરવું જોઈએ? નિષ્ણાટ- ડૉ. દ્રોણ શર્મા, કન્સલ્ટન્ટ સાર્કિયાટ્રિસ્ટ, આર્થલેન્ડ, યુકે. યુકે, મેડરિશ અને જિબ્રાલ્ટર સાર્કિસ કાઉન્સિલના સભ્યજવાબ- ચિકિત્સક તમારી સ્થિતિનું નિદાન PTSD તરીકે કર્યું છે. PTSD એટલે પોસ્ટ ટ્રોમેટિક સ્ટ્રેસ ડિસઓર્ડર. આવું ત્યારે થાય છે જ્યારે કોઈ ખરાબ ઘટનાને કારણે થતો આઘાત ઘટના પસાર થયા પછી પણ વ્યક્તિને માનસિક અને ભાવનાત્મક રીતે પરેશાન કરતો રહે છે અને

ક્યારેક તેના કારણે શારીરિક લક્ષણો પણ દેખાવા લાગે છે. PTSD શા માટે થાય છે? જો હું તમને પૂછું કે તમે તમારો 18મો જન્મદિવસ કેવી રીતે ઉજવ્યો અથવા ગયા વર્ષે તમારી લગ્નની વર્ષગાંઠ પર તમે શું કર્યું, તો શક્ય છે કે તમે મને તે દિવસની દરેક ઘટના વિગતવાર જણાવશો. અમે કેક કાપી, ફરવા ગયા, તે દિવસે કેટલાક મિત્રો અમારા ઘરે આવ્યા. બીજા બાજુ, જો હું તમને પૂછું કે તમે એક દિવસ પહેલાં કે ચાર દિવસ પછી શું કર્યું અથવા ગઈકાલે શું કર્યું, તો તમને યાદ નહીં આવે. વાસ્તવમાં શું થાય છે તે એ છે કે કોઈપણ ભારે ઘટના, પછી ભલે તે સકારાત્મક હોય કે નકારાત્મક, આપણા મનમાં નકશાની જેમ અંકિત થઈ જાય છે અને તેથી તેને યાદ રાખવામાં આવે છે. તે સમયે કોર્ટિસોલ હોર્મોનનું સ્તર ઊંચું હોય છે, જ્યારે સામાન્ય દિવસોમાં આવું થતું નથી. PTSD ના સામાન્ય લક્ષણો PTSD ના સામાન્ય લક્ષણો આના જેવા હોઈ શકે છે. તમને જોવું પડશે કે આમાંથી કયું તમને લાગુ પડે છે. સ્વ-નિદાન (સેલ્ફ ડાયગ્નોસિસ) કેવી રીતે કરવું? ઉપરોક્ત આંકિકમાં આપેલાં લક્ષણો ઉપરાંત, અમે તમને 17 પ્રશ્નોની યાદી આપી

રહ્યા છીએ. તમારી જાતને આ પ્રશ્નો પૂછો. દરેક પ્રશ્નનો પ્રામાણિકપણે જવાબ આપો. નીચે આપેલા સ્કેલ પર તમારા જવાબને રેટ કરો અને તે મુજબ ગુણ આપો. ઉદાહરણ તરીકે, જો તમારી પાસે પ્રશ્નનો કોઈ જવાબ જ ન હોય તો 0 ગુણ આપો અને જો તમારો જવાબ ખૂબ જ ખરાબ હોય તો 4 ગુણ આપો. આ રીતે દરેક પ્રશ્ન માટે પોતાને ગુણ આપો. ૦ - બિલકુલ નહીં ૧ - ખૂબ જ હળવું ૨ - સરેરાશ ૩ - થોડું વધારે ૪ - ખૂબ જPTSD સ્વ-નિદાન માટે તમારી જાતને આ પ્રશ્નો પૂછીમને ઘણી વાર એ જૂની ઘટના યાદ આવે છે.આસપાસની નાની વાત પણ તે ઘટનાની યાદ તાજા કરી દે છે.મને રાત્રે ઊંઘવામાં તકલીફ પડે છે. મને ઘણીવાર ઊંઘ નથી આવતી.મને ચીડિયાપણું અને ગુસ્સો આવે છે.હું ઘણીવાર નિઃશ્ચતો હોવા છતાં પણ તે ઘટના વિશે વિચારવાનું શરૂ કરું છું.ઘણી વાર મને એવું લાગે છે કે જાણે તે ઘટના બની જ ન હોય. તે બિલકુલ સાચું નહોતું.હું એવી કોઈપણ વસ્તુ ટાળું છું જે તે ઘટનાની યાદોને ઉત્તેજિત કરે.તે ઘટનાનું ચિત્ર ઘણીવાર મારા મનમાં અચાનક ઊભરી આવે છે.મને ખૂબ જ સરળતાથી ડર લાગે છે કે નર્વસ થઈ જાવ છું.હું

ખૂબ જ પ્રયત્ન કરું છું કે તે ઘટના વિશે ન વિચારું, મને ઘણીવાર મારા મનને કેન્દ્રિત કરવામાં મુશ્કેલી પડે છે. તે ઘટનાની યાદ શારીરિક પ્રતિક્રિયાઓનું કારણ બને છે, જેમ કે હાથ અને પગ ધ્રુજવા, પરસેવો થવો, દૃઢપના ધબકારા વધવા અને ગભરાટના હુમલા. મને ઘણીવાર તે ખરાબ ઘટના સંબંધિત સપના આવે છે. એવું લાગે છે કે હું હંમેશા સજાગ રહું છું અને બિલકુલ આરામ કરી શકતો નથી. હું તે ઘટના વિશે વાત કરવાનું ટાળું છું, જ્યારે મને તે ઘટના યાદ આવે છે ત્યારે હું ગુસ્સે થવાનું ટાળવાનો પ્રયાસ કરું છું. આ પરિસ્થિતિને દૂર કરવા માટે હું નિષ્ણાતની મદદ લેવા તૈયાર છું. સ્વ-નિદાનનું પરિણામબધા પ્રશ્નોના જવાબો અનુસાર પોતાને ગુણ આપો. પછી તમારા સ્કોરની તુલના નીચેના ગ્રાફિકમાં દર્શાવેલ સ્કોર ચાર્ટ સાથે કરો. જો તમારો સ્કોર 19 કરતા ઓછો હોય, તો તમારા PTSD લક્ષણો હળવા અથવા અસ્તિત્વમાં નથી. જો તમારો સ્કોર 40 થી વધુ હોય તો તમારે ઉપચાર અને સારવારની જરૂર છે. સ્વ-ઉપચાર (સેલ્ફ હેલ્પગ્નોસિસ) કેવી રીતે કરવો? તમે લખ્યું છે કે તમે થોડા સમય માટે ઉપચાર પણ લીધો

આસપાસ સલામતી
બનાવોદૈનિક દિનચર્યા
બનાવોતમારી શારીરિક
પ્રતિક્રિયાઓથી વાકેફ રહોદૈનિક
પ્રેક્ટિસઃ૧. સલામત સ્થળની
કલ્પના કરો (દરરોજ ૧૦
મિનિટ)શાંતિથી બેસો અને
જંગલ, બીચ, તળાવ, ઓરોડો
જેવા સલામત, શાંત સ્થળની
કલ્પના કરો. ઊંડો શ્વાસ લો.
તમારી બધી ઈન્દ્રિયો પર ધ્યાન
કેન્દ્રિત કરો.૨. યોગ કરો (રોજ
૧૫ મિનિટ)આ યોગાસનો
દરરોજ કરોપર્વતીય આસન
(તાડાસન)બાલ મુદ્રા
(બાલાસન)બિલાડી-ગાય
(માર્જિરયાસન-
બિટિલાસન)દરેક પોઝ
દરમિયાન તમારા શ્વાસ પર
ધ્યાન કેન્દ્રિત કરો. એવું કોઈ
આસન ન કરો જેમાં તમને
અસુરક્ષિત લાગે.૩. એક
વ્યવસ્થિત દિનચર્યા
બનાવોસુવાનો અને જાગવાનો
સમય નક્કી કરો.ખાવા, કસરત
કરવા અને કામ કરવા માટેનો
સમય નક્કી કરો.૪. દરરોજ
સકારાત્મક ડાયરી લખો એટલે કે
જનલિંગ કરોતમારી રોજિંદી
લાગણીઓને ડાયરીમાં નોંધો,
જેમ કે:
“આજે મને સુરક્ષિત લાગ્યું
જ્યારે...જ્યાંઆજે મને ખૂબ
શાંતિનો અનુભવ થયો
જ્યારે...જ્યાંજે અઠવાડિયુંતમારા
વિચારો પર પ્રક્રિયા અને
રિસ્કફેરિંગ કરવુંલક્ષ્ય :પદ્ધતિ
ખરાબ યાદોનો સુરક્ષિત રીતે
સામનો કરોખરાબ યાદોને
ટાળવા અને છટકી જવાના
પ્રયાસો ઘટાડવાનકારાત્મક
વિચારો પર પ્રક્રિયા કરવીદૈનિક
પ્રેક્ટિસઃ૧. લેખન એક્સપોઝર

ચેરાપી (રોજ 15
 મિનિટ)અક્ષમાત્ર વિશે તમારી
 લાગણીઓ લખો.લાખ્યા પછી
 શ્વાસ લેવાની કસરત કરો.2
 કોગ્નિટિવ રિસ્કફ્યારિંગરાત્રે
 જોડદાર અવાજને કારણે મન
 ગોળી વાગી હોય તેવું લાગ્યું
 યાદ રાખો, તે ઘટના ભૂતકાળ
 બની ગઈ છે. અત્યારે હું ઘરે છું
 મારા રૂમમાં છું, મારા પલંગ પર
 છું, હું સુરક્ષિત છું. તે ફક્ત એ
 અવાજ છે.જ્યારે પણ તમને અ
 રીતે ડર લાગે, ત્યારે શાંતિથી
 બેસો અને તમારા વિચારોનું
 રિસ્કફ્યારિંગ કરવાનો પ્રયાસ
 કરો.૩. યોગ કરો (રોજ 20
 મિનિટ)ઊભા થઈને
 આગળનીતરફ ઝૂકવું
 (ઉત્તાસન)યોદ્ધા I
 (વીરભદ્રાસન II)બેઠા રહીને
 આગળની તરફ ઝૂકવું (અધ
 મત્સ્યેન્દ્રાસન)૪. દરરોજ
 પોઝિટિવ જર્નલિંગ કરો એટલે કે
 ડાયરી લખોતમારી ડાયરીમાં
 એવી બાબતો લખો જેને તમે
 નિયંત્રિત અને બદલી શકો છો
 જેમ કે-૨એક વસ્તુ જે હું
 નિયંત્રિત કરી શકું છું તે
 છે...૨૨આજે મેં જે નવી વસ્તુ
 અથવા નવો દષ્ટિકોણ શીખ્યો તે
 આ છે...૨૩ીજું અઠવાડિયુંતમારી
 લાગણીઓનું નિયમન કરો અને
 આરામ કરોલક્ષ્ય:તમારી
 હકારાત્મક લાગણીઓ સાથે
 જોડાઓશરીર અને મન વચ્ચેના
 જોડાસને મજબૂત બનાવવુંદૈનિક
 પ્રેક્ટિસ:૧. શ્વાસ લેવાની કસરત
 (પ્રાણાયામ ૧ - દરરોજ ૧૦
 મિનિટ)૨. માર્શલ્સકુલ ધ્યાન
 (રોજ 15 મિનિટ)

158 વર્ષ જૂનો કાયદો શૌચાલય વપરવાનો અધિકાર આપે છે!-તમે હોટેલમાં રહો કે ન રહો, મફતમાં વોશરૂમનો ઉપયોગ કરી શકો છો, જાણો શું છે સરાય અધિનિયમ

તાજેતરમાં એક પરિવાર રાજસ્થાનના ખાટુ શ્યામ મંદિરમાં દર્શન કરવા ગયો હતો. જ્યાં પરિવારની બીમાર વૃદ્ધ મહિલાને ઈમરજન્સી પરિસ્થિતિમાં શોયાલય (ટોઈલેટ)ની તાકાલિલ જરૂર હતી. જ્યારે તે નજીકની હોટલમાં પહોંચી, ત્યારે હોટલે તેને મદદ કરવાને બદલે થોડી મિનિટો માટે વોશરૂમનો ઉપયોગ કરવા બદલ ૪૦૫ રૂપિયા વસુલ્યા. આ અમાનવીય અને અસંવેદનશીલ વર્તન વિશેની માહિતી અને બિલનો ફોટો પરિવારના એક સભ્ય દ્વારા LinkedIn પર શેર કરવામાં આવ્યો હતો, જે સોશિયલ મીડિયા પર વાઈરલ થયો હતો. પીડિતાના પરિવાર દ્વારા શેર કરાયેલ બિલનો ફોટો પીડિતાના પરિવાર દ્વારા શેર કરાયેલ બિલનો ફોટો આ ઘટનાએ એક મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન ઊભો કર્યો છે: શું ભારતના નાગરિકો શોયાલયના ઉપયોગ અંગે કોઈ કાનૂની અધિકાર છે? તો, આજે 'જાણો તમારા અધિકાર' કોલમમાં, આપણે ભારતમાં શોયાલયના ઉપયોગ અંગેના

નિયમો અને કાયદાઓ વિશે વાત કરીશું. તમે એ પણ જાણશો કે-જો કોઈ આનું ઉલ્લંઘન કરે તો તમે શું કરી શકો છો? હોટલ સામે શું કાર્યવાહી કરી શકાય? નિષ્ણાત સરોજ કુમાર સિંહ, એડવોકેટ, સુપ્રીમ કોર્ટ પ્રશ્ન: શું કોઈ હોટલ કે રેસ્ટોરન્ટ વોશરૂમનો ઉપયોગ કરવાનો ઈનકાર કરી શકે છે? જવાબ: હોટલ કે રેસ્ટોરન્ટ વોશરૂમનો ઉપયોગ કરવાનો કે પીવાના પાણીની સુવિધા આપવાનો ઈનકાર કરી શકે નહીં. આની પાછળ એક જૂનો પણ હજી પણ અસરકારક કાયદો છે, ભારતીય સરાય એક્ટ, 1867. આ કાયદો બ્રિટિશ કાળ દરમિયાન બનાવવામાં આવ્યો હતો. કાયદાની કલમ 7(2) જણાવે છે કે કોઈપણ વ્યક્તિ હોટલ કે ધર્મશાળામાં પીવાના પાણી અથવા શૌચાલયના ઉપયોગની માંગી શકે છે. પ્રશ્ન: સરાયનો અર્થ શું છે? જવાબ: સરાય એક એવી જગ્યા છે જ્યાં પ્રવાસીઓ થોડા સમય માટે રોકાય છે અને તેમને રહેવા, પીવાનું પાણી અને શૌચાલય જેવી સુવિધાઓ મળે છે. આ શબ્દ

ખાસ કરીને બ્રિટિશ કાળ દરમિયાન વપરાતો હતો. આજકાલ 'સરાય' શબ્દ હોટલ, લોજ, ધર્મશાળા અથવા ગેસ્ટ હાઉસ જેવા સ્થળો માટે વપરાય છે. પ્રશ્ન: શું હોટલ કે ગેસ્ટ હાઉસ વોશરૂમનો ઉપયોગ કરવા બદલ પૈસા વસૂલ કરી શકે છે? જવાબ: હા. શીયાળા સરાય એક્ટ, 1867 હેઠળ રાષ્ટ્રીયતાયનનો ઉપયોગ કરવા માટે પૈસા લેવા ગેરકાયદે છે. આ સુવિધા હોટલ કે ગેસ્ટ હાઉસ

દારા મક્તમાં પૂરી પાડવાની
 રહેશે. જોકે, મોલ, મટીલ્થેક્સ
 અથવા પાનગી ઓફિસ બિલ્ડીંગ
 જેવી આધુનિક વાણિજ્યિક
 જગ્યાઓ સ્પષ્ટપણે આ કાયદાના
 કાર્યક્ષેત્રમાં આવતી નથી. પ્રશ્ન:
 જો મુસાફરને શોયાલયનો
 ઉપયોગ કરવાની પરવાનગી નું
 આપવામાં આવે તો તેના શું
 અધિકારો છે? જવાબ: એડવોકેટ
 સરોજ કુમાર સિંહ સમજાવે છે કે-
 જો કોઈ મુસાફરને હોટલ, ગેસ્ટ

હાઉસ અથવા જાહેર સ્થળે
વોશરૂમનો ઉપયોગ કરતા
અટકાવવામાં આવે, અથવા તેના
બદલામાં પૈસાની માંગ કરવામાં
આવે, તો તે ગેરકાયદે છે. પ્રવાસી
સ્થાનિક મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન,
પર્થટન વિભાગ અથવા જિલ્લા
વહીવટીતંત્રમાં ફરિયાદ નોંધાવી
શકે છે. બીજી બાજુ, જો કંઈકની
અટકાવ આરોગ્ય સંબંધિત
પરિસ્થિતિમાં શૌચાલયનો
ઈનકાર કરવામાં આવે છે, તો તે

માનવ ગૌરવ અને આરોગ્યના મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન છે. મુસાફર આ અંગે રાજ્ય માનવ અધિકાર આયોગને પણ ફરિયાદ કરી શકે છે. આવી સ્થિતિમાં કાનૂની કાર્યવાહી શક્ય છે. પ્રશ્ન: શું પુરુષો અને સ્ત્રીઓ માટે શૌચાલયનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ અલગ નિયમો છે? જવાબ: ભારતીય સરાય અધિનિયમ, 1867 અને માનવ અધિકારો સંબંધિત મૂળભૂત સિદ્ધાંતો બધા નાગરિકોને સમાન રીતે લાગુ પડે છે. પછી તે સ્ત્રી, પુરુષ, ટ્રાન્સજેન્ડર કે બાળક હોય. કોઈના માટે કોઈ અલગ કાનૂની નિયમો નથી. પ્રશ્ન: હોટલ કે ગેસ્ટ હાઉસ દ્વારા શૌચાલયનો ઉપયોગ કરવાનો ઈનકાર કરવા બદલ શું કાર્યવાહી કરી શકાય? જવાબ: નીચે આપેલા ગ્રાફિક પરથી સમજો- પ્રશ્ન: શૌચાલય સંબંધિત આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા ભારતીય કાયદાઓથી કેવી રીતે અલગ છે? જવાબ: આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે, પાસાં કરીને યુએસ અને યુનાઈટેડકેડઝમ જેવા દેશોમાં, શૌચાલય (ટોઈલેટ) ની એક્સેસ અંગે ખૂબ જ સ્પષ્ટ અને કડક કાયદા છે. આ

દેશોમાં, હોટલ, રેસ્ટોરન્ટ અને દુકાનો જેવી ખાનગી સંસ્થાઓને ક્યારેક બિન-ગ્રાહકોને શૌચાલયનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવાની જરૂર પડે છે. ભારતમાં આવો કોઈ ચોક્કસ કાયદો નથી, પરંતુ જો કોઈ વ્યક્તિને શૌચાલયની સુવિધા આપવાનો ઈનકાર કરવામાં આવે તો તેને બંધારણ હેઠળ મળેલા ગૌરવ અને સમાનતાના અધિકારોનું ઉલ્લંઘન ગણી શકાય. પ્રશ્ન: શું કોઈપણ રાજ્યમાં શૌચાલયનો ઉપયોગ કરવા માટે અલગ નિયમો છે? જવાબ: ના, ભારતના બધા રાજ્યોમાં શૌચાલયના ઉપયોગ અંગે સમાન કાયદા છે. ભારતીય સરાય અધિનિયમ હેઠળ બધા નાગરિકોને આ અધિકાર મળે છે. જોકે, મૂળ અધિકારો એ જ રહે છે. પ્રશ્ન: શું હોટલ કે ગેસ્ટ હાઉસની જવાબદારી છે કે તેઓ સ્વચ્છતા અને શૌચાલયની સુવિધાઓ સુનિશ્ચિત કરે? જવાબ: હા, હોટલ કે ગેસ્ટ હાઉસ પોતાના શૌચાલયોમાં સ્વચ્છતા અને યોગ્ય સુવિધાઓ પૂરી પાડવી જોઈએ. જો ગ્રાહકે તેના

માટે પૈસા ચૂકવ્યા હોય અને સુવિધાઓ સારી ન હોય તો ગ્રાહકને ફરિયાદ કરવાનો અધિકાર છે.પ્રશ્ન: જો ડોટેલ શોયાલય આપવાનો ઈનકાર કરે અને ગ્રાહક ફરિયાદ કરે, તો ડોટેલે માફી માંગવી પડશે જવાબ - હા, જો ડોટેલ કે ગેસ્ટ હાઉસ વોશરૂમ આપવાનો ઈનકાર કરે અને ગ્રાહક ફરિયાદ કરે, તો તેને માફી માંગવી પડી શકે છે. જો ગ્રાહકને નુકસાન થયું હોય તો ડોટેલને પણ વળતર ચૂકવવું પડી શકે છે.પ્રશ્ન: જો ડોટેલ કે ગેસ્ટ હાઉસમાં રોકાતા પ્રવાસીએ પૈસા ચૂકવ્યા હોય, તો તેને કઈ સુવિધાઓ મફતમાં મળશે? જવાબ- જો મુસાફરે પૈસા ચૂકવ્યા હોય, તો તેને અસુવિધાઓ મફતમાં મળવી જોઈએ. જેમ કે-1. શોયાલય સ્વચ્છ અને સલામત શોયાલય સુવિધાઓ.2. પીવાના પાણી પાણીની પૂરતી સુવિધા.3. બેડ અને રૂમની સ્વચ્છતા- સારો પલંગ, ફેશ કપડાં અને રૂમની સ્વચ્છતા.4. વાયરલેસ ઈન્ટરનેટ - મફત વાઈફાઈ (જો ઉપલબ્ધ હોય તો).

